

Детермінанти інноваційного розвитку національної економіки

Детерминанты инновационного развития национальной экономики

Determinants of innovative development of national economy

Белорус А.В., студентка 2 курсу, група ФК-161,
фінансово-економічний факультет

Савченко В.Ф., д.е.н., професор, заслужений економіст України
Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів, Україна)
ArinaOrihovskaya@i.ua

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Подолання фінансової кризи України є одним з першочергових завдань забезпечення якісної структурної перебудови економіки. Економіка як цілісна система має певну структуру, тобто сукупність елементів або підсистем і зв'язків між ними, що вимагає оптимальної відповідності пропорцій вимогам об'єктивних економічних законів. На теперішньому етапі національна економіка потребує збалансованості, а отже – здійснення поступових змін у співвідношеннях між елементами системи. Структурна перебудова – це необхідна умова для подолання економічної та, зокрема, фінансової кризи. Фінансова криза відображає розлад фінансової системи держави, який найбільше проявляється у виникненні негативних якісних змін, що спричиняють порушення функціональних зв'язків фінансових систем окремих країн або світових ринків у цілому. Фінансовий ринок є найбільш точним індикатором стану економіки[1].

Сучасний етап розвитку фінансового ринку та його складових є складним, динамічним і важкопрогнозованим. Разом з тим цей період є найбільш сприятливим для впровадження інноваційних, в тому числі й радикальних, заходів реформування. Реформи мають спрямовуватися на стимулювання та підтримку всіх типів інновацій як основної рушійної сили зростання продуктивності[5]. Фінансова нестабільність негативно впливає на розвиток основних галузей, що необхідні для підвищення позицій України на світовому ринку.

Зміни інноваційного характеру є найраціональнішим та найефективнішим шляхом, значною частиною структурної перебудови економіки. Доцільно навести їхні здобутки та проблеми, основну увагу звертаючи на фінансову складову.

По-перше, існує нераціональне фінансування науково-технічних розробок по відповідних напрямках технологічних укладів. В розвинутих країнах світу домінує виробництво товарів 5-го технологічного укладу, що передбачає розвиток роботобудування, електронної та оптиковолокнової промисловості, обчислюваної техніки, програмного забезпечення і т.д. Значна увага приділяється і 6-му технологічному укладу, оскільки з'являються інноваційні підприємства, які його впроваджують. В Україні на сьогодні приблизно 60% припадає на 3-й технологічний уклад (електротехнічне та важке машинобудування, неорганічна хімія, лінії електропередач). Відповідно на 4-й уклад – близько 36%, 5-й – 4%[2].

Це свідчить про переважання розвитку матеріало-, ресурсо- та енергоємних галузей промисловості. Продукція, що випускається національними виробниками, є неконкурентоспроможною на світовому ринку. Фінансове забезпечення в подоланні відставання відіграє не останню роль. Необхідно зазначити, що в Україні практично відсутня державна фінансова підтримка інноваційної діяльності промислових підприємств. Проаналізувавши дані таблиці 1, бачимо, що загальні витрати на фінансування інноваційної діяльності становлять 8045,5 млн грн, а частка видатків з державного бюджету – лише 87 млн грн. Це приблизно 1,08% від загальної суми витрат. Ситуація у 2016 році значно змінилась, адже загальна кількість витрат становила 23229,5 млн грн, що майже в 3 рази більше в порівнянні з 2010 роком, але необхідно

зазначити, що кількість державних витрат збільшилась не суттєво – 179 млн грн і у відсотковому відношенні знизилась до 0,8%. Це свідчить про те, що державне фінансування інноваційної діяльності було та залишається вкрай незначним і навіть має тенденцію до зменшення [3].

Таблиця 1

Джерела фінансування інноваційної діяльності за 2010-2016 роки

Рік	Загальна сума витрат	У тому числі за рахунок коштів (млн грн)				Відсоток державних витрат у загальній сумі витрат (%)
		Власних	Державного бюджету	Іноземних інвесторів	Інших джерел	
2010	8045,5	4775,2	87,0	2411,4	771,9	1,08
2011	14333,9	7585,6	149,2	56,9	6542,2	1,04
2012	11480,6	7335,9	224,3	994,8	2925,6	1,95
2013	9562,6	6973,4	24,7	1253,2	1311,3	0,25
2014	7695,9	6540,3	344,1	138,7	672,8	4,47
2015	13813,7	13427,0	55,1	58,6	273,0	0,4
2016	23229,5	22036,0	179,0	23,4	991,1	0,8

Джерело: складено за даними [3]

По-друге, процес нововведень та інновацій бере свій початок в науці. Щоб раціонально розподіляти фінансові ресурси держави та визначити правильні пріоритети фінансування, необхідно[4]:

- проаналізувати науковий і науково-технічний потенціал;
- визначити реальне ресурсне забезпечення відповідних напрямків;
- врахувати державні, суспільні потреби, наприклад зумовлені необхідністю структурної перебудови економіки на основі впровадження сучасних високотехнологічних процесів.

Науковий потенціал – це сукупність ресурсів і можливостей сфери науки будь-якої системи (колективу, галузі, міста тощо), яка дає змогу за наявних форм організації та управління ефективно вирішувати господарські завдання. Складовими наукового потенціалу є кадри, кошти, матеріально-технічна база, інформаційне забезпечення. Проаналізувавши дані за 2010-2015 роки щодо кількості наукових кадрів та організацій, які діють в Україні, ми спостерігаємо тенденцію до зниження кількості компаній, що виконують наукові дослідження та розробки. Так у 2010 році кількість організацій становила 1303, а у 2015 – лише 978. Також необхідно зазначити, що кількість працюючих у науковій сфері знизилась на 28,7%, що свідчить про поступове зменшення наукового потенціалу країни та небажання фахівців пов'язувати своє життя з наукою. Це можна пояснити недостатнім фінансуванням фундаментальних та прикладних розробок державою, адже близько 90% фінансування іде з власних джерел підприємств і установ. Детальніше кількість наукових кадрів та організацій можна розглянути у таблиці 2 [3].

Таблиця 2

Наукові кадри та кількість організацій за 2010-2015 роки

Рік	Кількість організацій, які виконують наукові дослідження й розробки	Кількість науковців, осіб
2010	1303	89564
2011	1255	84969
2012	1208	82032
2013	1143	77853
2014	999	69404
2015	978	63864

Джерело: складено за даними [3]

Науково-технічний потенціал необхідно сконцентрувати на вирішенні пріоритетних науково-технічних завдань. Виникає проблема фінансування фундаментальних та

прикладних розробок. Підприємства, що зорієнтовані на впровадження інноваційних технологій, не мають гарантій отримання прибутку, бо ця діяльність спрямована на перспективу, а тому їх праця є ризикованою (табл.3). Для їх формування необхідно до 6-ти років. Тому значну частину фінансування має взяти на себе держава.

Таблиця 3

Витрати на виконання наукових досліджень і розробок за видами робіт за 2010-2016 роки

Рік	Фундаментальні наукові дослідження, млн грн	Прикладні наукові дослідження, млн грн
2010	2175,0	1589,4
2011	2200,8	1813,9
2012	2615,3	2023,2
2013	2698,2	2061,4
2014	2452,0	1882,7
2015	2460,2	1960,6
2016	2225,7	2561,2

Джерело: складено за даними [3]

Проаналізувавши дані таблиці, можна зробити висновок, що протягом останніх 6-ти років фінансування фундаментальних та прикладних досліджень збільшилось (фундаментальні: 2010 р. – 2175 млн грн, 2016 р. – 2225,7 млн грн, на 2,3%; прикладні: 2010 р. – 1589,4 млн грн, 2016 р. – 2561,2 млн грн, на 61,1%). В даній ситуації помітна значна диспропорція у відношенні фінансування фундаментальних і прикладних досліджень. Обидва види досліджень є необхідними для впровадження інновацій, проте ми бачимо великий розрив у відсотковому значенні – більша увага приділяється прикладним дослідженням. Зазначене не є позитивною тенденцією, адже саме фундаментальні дослідження формують базу для подальших наукових розробок і спрямовують використання наукового потенціалу.

По-третє, завдання подолання кризи та інноваційного оновлення економіки збігаються. В умовах кризи створюються механізми тяжіння до нових галузей, активізуються процеси модернізації економіки та розвитку її інноваційного сектору [4;5].

Посилена увага до інноваційного розвитку і сьогодні спостерігається у діяльності владних структур. Характерним прикладом може слугувати Указ Президента України «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»».

Стратегія передбачає впровадження європейських стандартів життя та вихід України на високі позиції у світі на основі 4-х векторів (вектор розвитку, вектор безпеки, вектор відповідальності та вектор гордості). Особливо цікавою є Програма розвитку інновацій, яка ставить за мету забезпечення енергетичної безпеки і перехід до енергоефективного та енергоощадного використання і споживання енергоресурсів із впровадженням інноваційних технологій [6]. Ця програма включає в себе:

1. Зниження енергоємності валового внутрішнього продукту на 20 відсотків до кінця 2020 року шляхом впровадження 100-відсоткового обов'язкового обліку споживання енергоресурсів (енергії та палива).

2. Перехід до використання енергоефективних технологій та обладнання, зокрема через механізм залучення енергосервісних компаній, реалізацію проектів з використанням альтернативних джерел енергії.

3. Забезпечення максимальної диверсифікації шляхів та джерел постачання первинних енергоресурсів, зокрема нафти, природного газу, вугілля, ядерного палива, нарощування видобутку вітчизняних енергоносіїв.

4. Лібералізацію ринків електричної і теплової енергії, вугілля та газу, перехід на нову модель їх функціонування.

5. Залучення іноземних інвестицій в енергетичний сектор України, зокрема до модернізації Єдиної газотранспортної системи України, електрогенеруючих потужностей і електромереж.

Висновки. Фінансування інноваційного розвитку України є потужною силою та пріоритетним завданням для подолання економічної кризи. За останні роки спостерігається зниження відсоткової частки державного сектору у фінансуванні інноваційної діяльності. Це призводить до закриття підприємств, що займаються науковими дослідженнями, та призупинення розробки наукових проєктів, які в перспективі мають впровадження інновацій. Подібна тенденція в майбутньому може спричинити зменшення наукового потенціалу країни. Проте на сьогодні Україна зробила деякі кроки, щоб поступово відновити розвиток інноваційної діяльності, посилити свої позиції на світовому ринку і сформувані імідж держави високих технологій та інновацій. Це є перспективним наміром, що забезпечить певне зниження соціальної напруги та просування нашої держави на міжнародній арені.

Список використаних джерел

1. Вікіпедія. Вільна енциклопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B0_%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%B0
2. Савченко В.Ф./ Структурна перебудова національної економіки// Навчальний посібник «Національна економіка», 2-е вид. – Чернігів, ЧДІЕУ. – С. 105-107.
3. Державна служба статистики України: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Безчасний Л.К. / Наукові передумови формування технологічного укладу національної економіки України// Л.К. Безчасний, І.А. Шовкун, С.В. Онишко, О.Г. Білоцерківець // Науковий збірник «Інноваційне забезпечення структурної перебудови національної економіки». – Київ, НАН, Інститут економіки. – С.7, 11-12.
5. Амоша О.І./ Удосконалення системи управління інноваціями як умова прискорення структурних реформ в Україні/ О.І. Амоша, А.І. Землянкін, І.Ю. Підричєва// Економіка України. – 2015. - №9. – С. 51-52.
6. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020». Президент України; Указ, Стратегія від 12.01.2015 № 5/2015: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>

Будкевич К.А., Логвинович А.Э., студентки 3 курсу, група 15Ф-2,
факультет банківського дела
Научный руководитель: **Володько О.А.,** к.э.н., доцент
Полесский государственный университет (г. Пинск, Республика Беларусь)

ИННОВАЦИИ КАК ВАЖНЕЙШИЙ ФАКТОР ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

В настоящее время одной из особенностей развития мирового сообщества является глобализация. Глобализация мировой экономики выражается в процессе изменения мирового пространства, преобразовании его в единую зону, открытия для беспрепятственного перемещения товаров, услуг, информации, капитала [1]. Глобализация позволяют обществу перестроиться на мировой рынок. На этот рынок поступает только та продукция, которая является конкурентоспособной. Качество является основным признаком конкурентоспособной продукции. Уровень качества в производстве определяют применяемые технологии. Они должны быть направлены не просто на удовлетворение потребностей, посредством снижения цен и улучшения качества, но и делать это наиболее эффективным способом с помощью перехода на новые технологии, т.е. при помощи инноваций.

Процесс, направленный на воплощение результатов научных исследований и разработок либо иных научно-технических достижений в новый или усовершенствованный продукт, реализуемый на рынке, в новый или усовершенствованный технологический процесс, используемый в практической деятельности называется инновационной